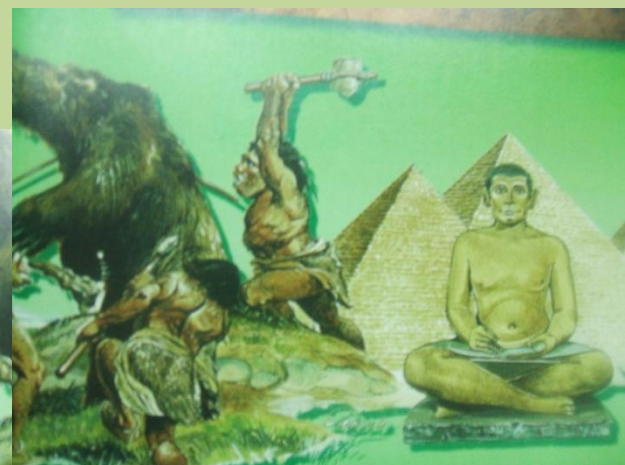
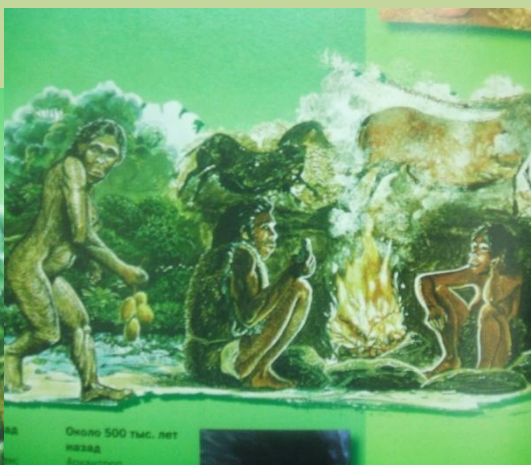

*Адам эволюциясы.
Адамның шығу тегі туралы
көзқарастар*

Адам эволюциясы Антропология.

Антропогенез.

- адамның шығу тегін
- тарихи даму кезеңдерін
- нәсілдік ерекшелігін
- рухани қазыналарын
- биологиялық факторларын
- әлеуметтік факторларын

Адамның шығу тегі туралы алғашқы көзқарастар

р/с	Ғалымдардың аты-жөні	Пікірлері мен көзқарастары
1.	Аристотель (б.з.д.384-322 ж.ж.)	Антропология терминін алғаш ғылымға енгізді
2.	К.Линней (1735)	Адамдарды сүтқоректілер класына, приматтар отрядына, саналы адам түріне жатқызды
3.	Ж.Бюффон (1766)	Приматология ғылымымен айналысты. Орангутандар туралы еңбек жазды.
4.	Ж.Б.Ламарк (1810)	Адам адамтектес маймылдардан шыққан, адам мен маймыл арасында өтпелі форма болуы мүмкін деген.
5.	Буше де Перта (1840-50)	Қазба қалдықтар, тастан жасалған құралдардың қазбаларызерттеп, мамонттардың кезімен сәйкес зерттеді
6.	Ч.Дарвин (1871)	Адамның дамуындағы әлеуметтік фактордың рөлі, “Адамның шығу тегі және жыныстық сұрыпталу” атты еңбекті жазды
7.	Ф.Энгельс (1896)	“Маймылдың адамға айналу барысындағы еңбектің рөлі”, “адамды адам еткен еңбек” түсінігін тұжырымдады

Адамның шығу тегі туралы алғашқы эволюциялық көзқарастар көне заман ойшылдарының еңбектерінде кездеседі. XVIII-ғасырда К.Линней адамды лемур және маймылмен бірге приматтар отрядына жатқызады. Ламарк адам ағаштарға өрмелеуден жер бетімен жүруге көшкен маймыл тәрізді ата-тектерден шықты деп жорамалдайды.

Адам тарихын түсінудегі ірі оқиға Ч.Дарвиннің "Адамның шығу тегі мен жыныстық сұрыпталу" атта еңбегі болды. Ұлы ағылшын ғалымының бұл еңбегі "Түрлердің шығу тегі" атты туындысы сияқты адамның Құдай жаратылысының өнімі ретінде қарастыратын көзқарасқа қатты соққы болды. Ал Адамның әлеуметтік тұлға ретінде қалыптасуының заңдылықтарын одан кейінгі уақытта тарихи материализмнің негізін қалаушылар ашты.

Адамның шығу тегі мен эволюциясын, оның жануар ата-тектерінің тіршілігі қандай биологиялық заңдылықтарға тәуелді болғанын, биологиялық заңдылықтардан әлеуметтік заңдылықтарға көшу процесін зерттеумен жаратылыстанудың саласы – антропология (грек тілінен anthropos – адам) – айналысады.

Бүгінгі таңда адам баласының жер бетінде пайда болуы жөнінде түрлі көзқарастар бар. Мұндай көзқарастар 3 топқа бөлінеді. Біріншісі - діни түсінік бойынша бүкіл әлемді, соның ішінде адамды да Құдай жаратты деген ұғым. Екінші көзқарас бойынша адам баласы жер бетіне ғарыштан келген. Ал, үшінші пікір бойынша - адам баласы жер бетіндегі басқа да тіршілік иелері сияқты ұзақ эволюциялық даму нәтижесінде қалыптасқан. Әлемнің көпшілік ғалымдары осы көзқарасты жақтайды. Чарлз Дарвиннің ілімі бойынша адамның пайда болып, қалыптасуы мен дамуы қарапайымнан күрделіге қарай жүрген [3]. Алғашқы адамның қазіргі адамдардан көп айырмашылығы болды. Олар қолдары аяқтарынан ұзын, терісін қалың түк басқан ірі маймылдарға ұқсас келді

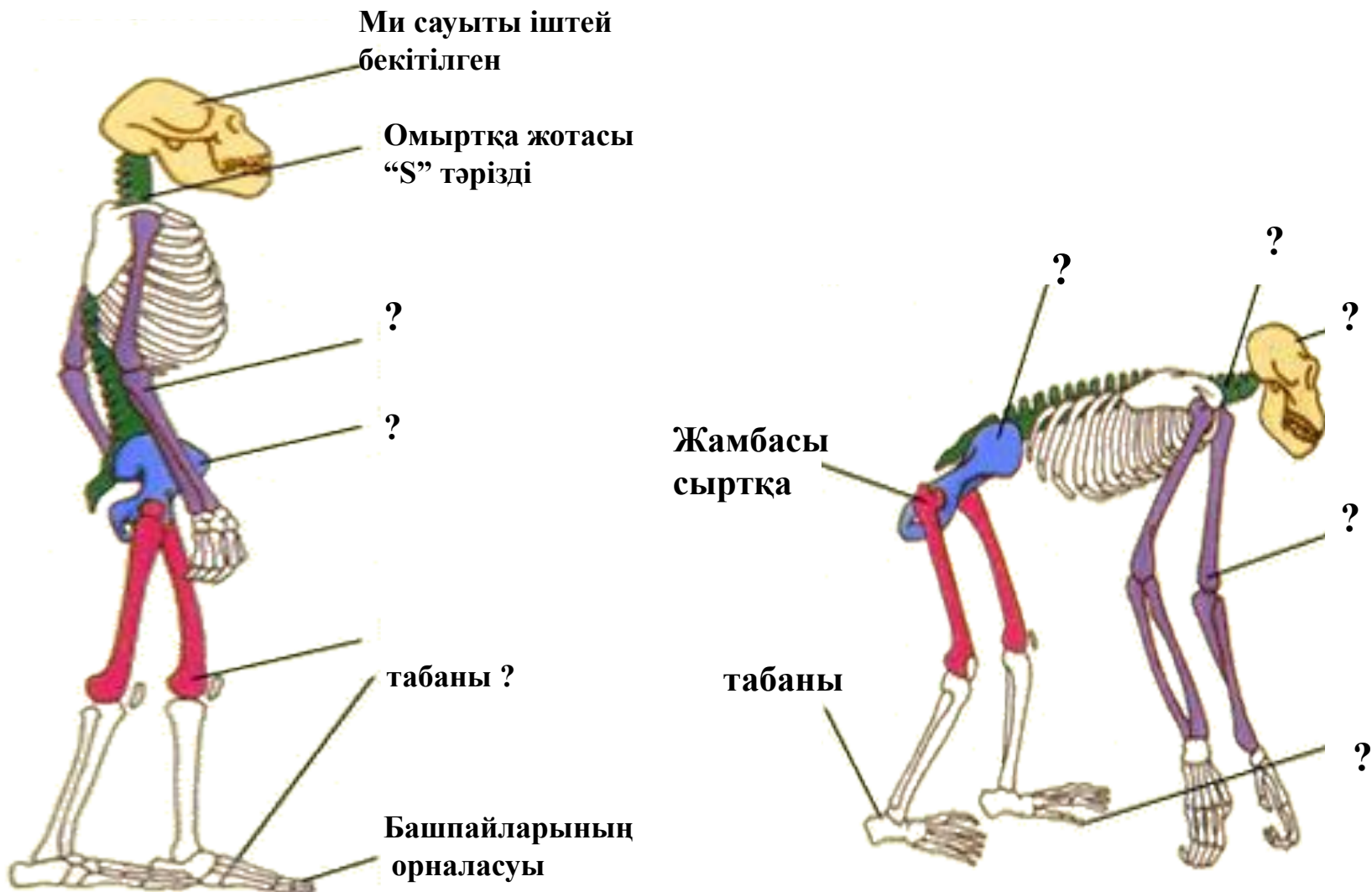
Адамның жануарлар дүниесін жүйелеудегі орны.

Жүйелеу қатары	Адамның жүйелеу қатары	Жүйелеу себептері
Тип	Желілер	Ұрығында хорда, жүйке түтігі, желбезек саңылаулары
Тип тармағы	Омыртқалылар	Омыртқа жотасы, жұп аяқ-қолдары, жүрегі кеуде қуысында
Класс	Сүтқоректілер	Жүрегі 4 бөлікті, сүт бездері, денесінде түктері бар, тістері топқа бөлінген
Кл. тармағы	Ұрықжолдастылар	Ұрықтары аналық жатырда дамиды, плацента арқылы қоректенеді
Отряд	Приматтар	Саусақтарының орналасуы, тырнақтары, бұғана сүйегі бар, сүт тістері тұрақты тіске алмасады
Отр.тармағы	Адамтекес маймылдар	Қан топтары, ымдау бұлшықеттері, алдыңғы ми иірімдерден тұрады, соқырішегі т.б.
Тұқымдасы	Гоминид.Адамдар	Биохимиялық тұрғыдан жақын, ДНҚ молекуласы,
Туыс	Адам	Тік жүру, ми сайыты үлкен, бас бармақ басқа саусақтарға қарама-қарсы орналасқан, аяқтары қолдарынан ұзын
Түр	Саналы адам	Ойлау, есте сақтау, сөз арқылы қарым-қатынас,еңбек ету, өнер, салт дәстүр т.б.

Адам мен адамтектес маймылдарды салыстыру

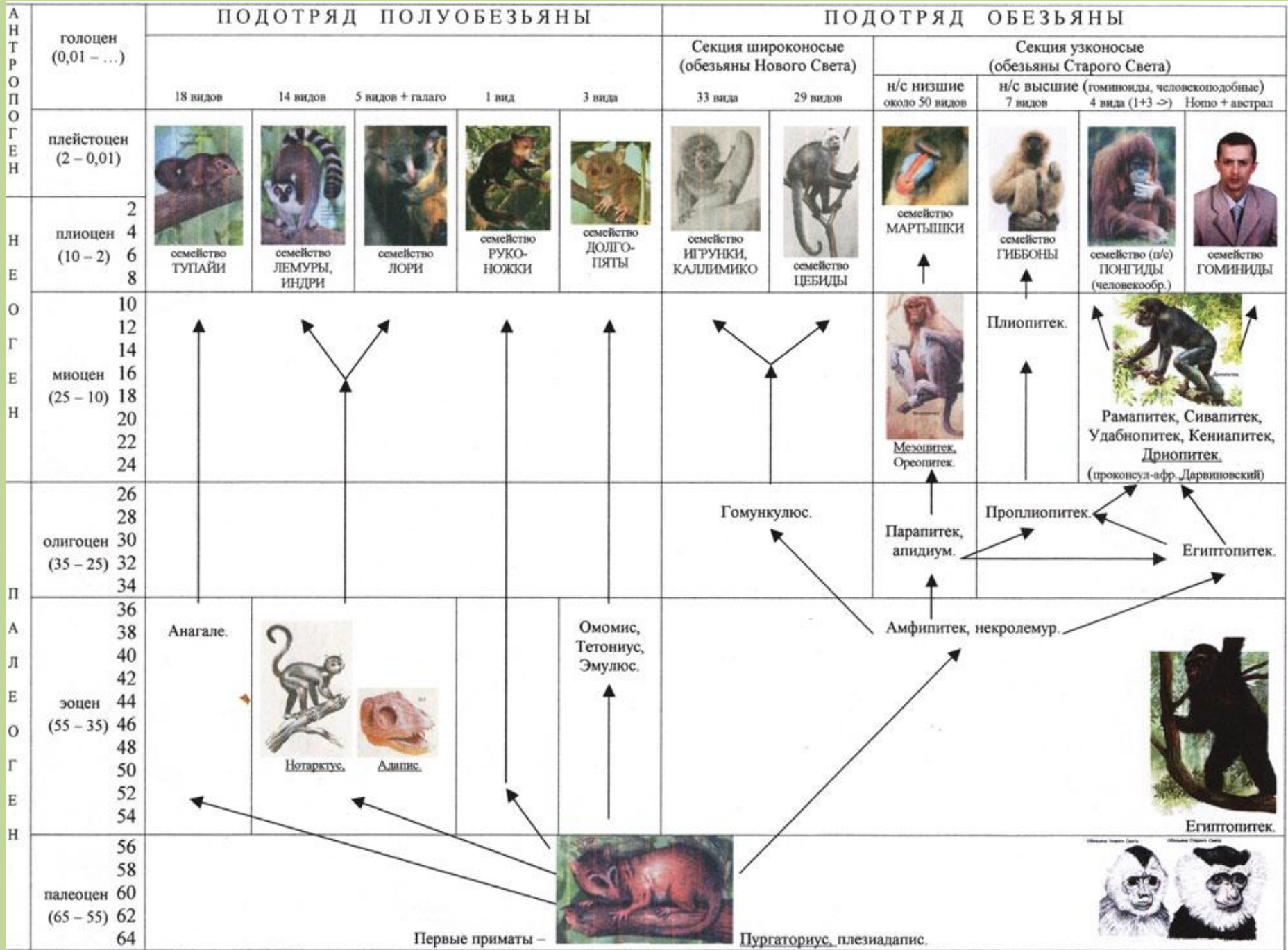
Ұқсастығы	Айырмашылығы
<ul style="list-style-type: none"> - орталық жүйке жүйесі - шартты-шартсыз рефлексдер - есте сақтау қабілеті - тырнақтары - терісінің құрылысы - қан топтары - жалпы аурулары - паразиттері - 12-13 жұп қабырға - 5-6 омыртқалы сегізкөз - тіс түрлері - хромосома саны - қуану, ызалану, реніш - ұрпағына мейірімділік	<ul style="list-style-type: none"> - тік жүру - омыртқа жотасының иірімдері - аяқ сүйектері ұзын - бас бармақ басқа саусаққа қарама-қарсы - жамбас қуысы қысыңқы - кеуде қуысы жалпақ - ми көлемі 1400-1600 см³ - үлкен ми сыңарлары: маңдай, төбе, самай жақсы дамыған - терісінде түктер аз - дыбыс саңылауындағы бұлшықеттер дамыған

Австралопитек пен адамтектес маймылдардың қаңқасын салыстыру.

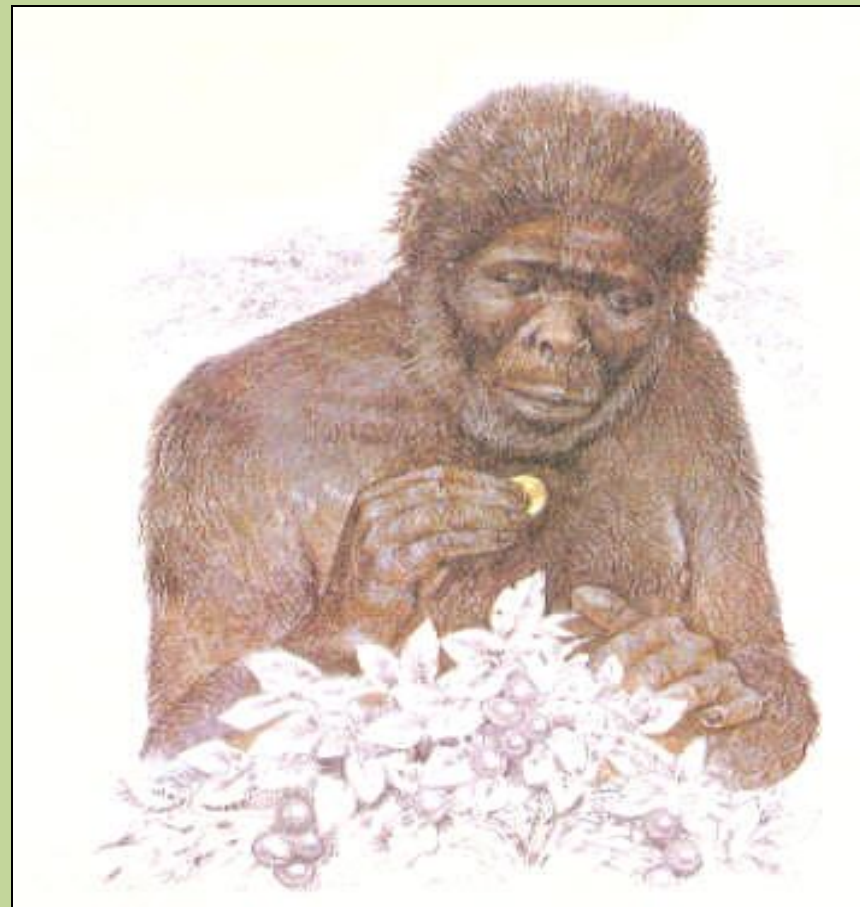
Саналы адам мен адамтектес маймылдардың ЭВОЛЮЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ

Бунақдене қоректі маймылдар
(75 млн.жыл бұрын)

Тар танаулы маймылдар
(36-40 млн.жыл бұрын)

Дриопитектер
(20 млн.жыл бұрын)

Рамапитектер
(14-8 млн.жыл бұрын)

РАМАПИТЕКТЕР

Саналы адам мен адамтектес маймылдардың ЭВОЛЮЦИЯЛЫҚ ДАМУЫ

Австралопитектер
8-2 млн. жыл бұрын

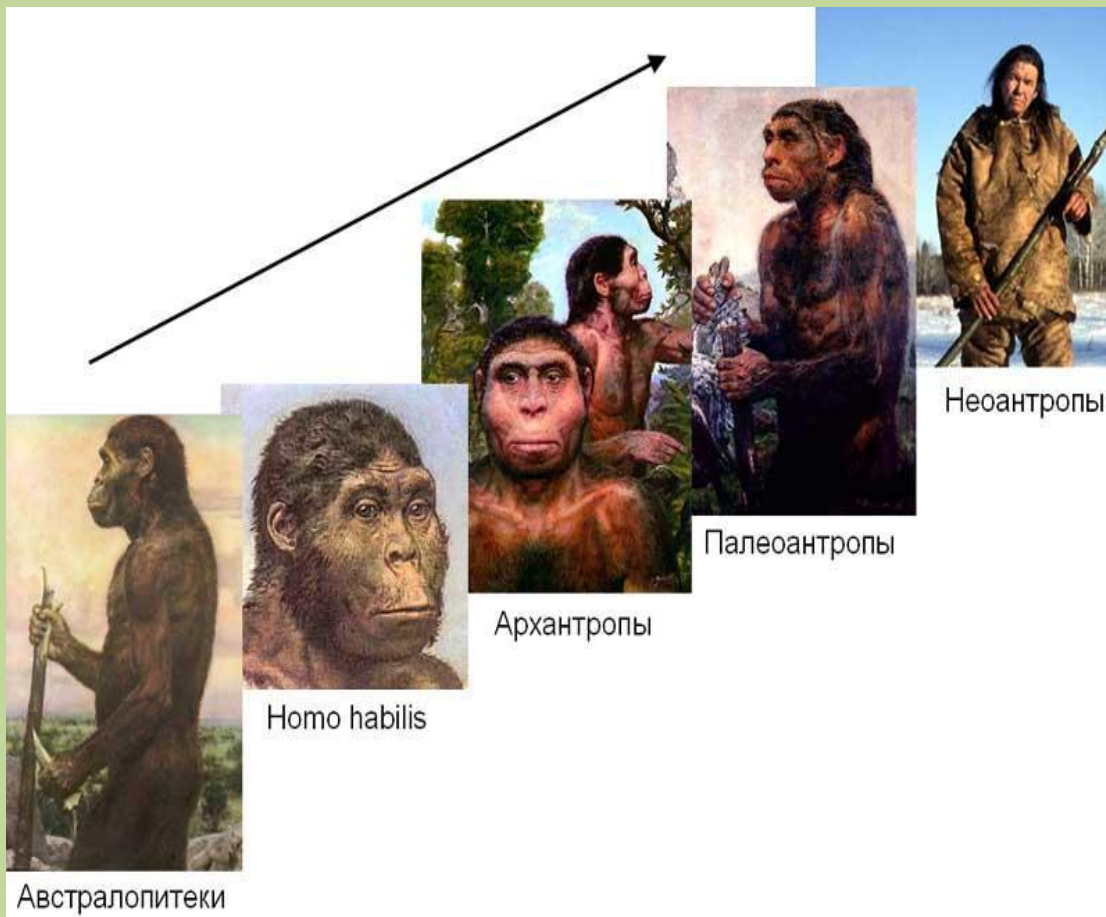
Епті адам - Homo habilis
3-2 млн жыл бұрын

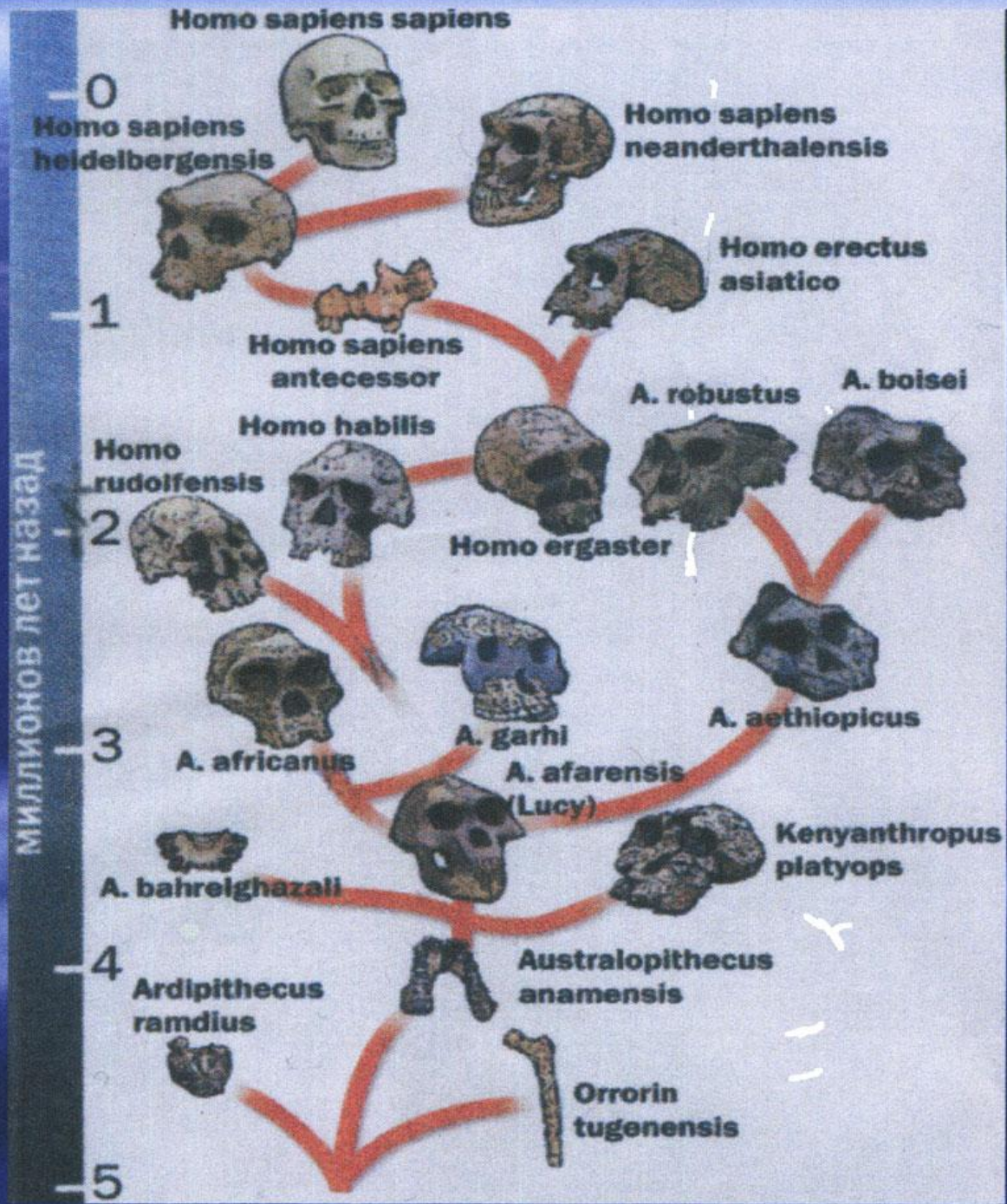
Архантроптар - Питекантроптар
тік жүретін адам – Homo erectus
1,9 млн.- 600 мың ж. б.

Архантроптар - Синантроптар
1,5 млн. - 500 мың ж.б

Палеонтроптар - неандертальдықтар
1,5 млн. - 250мың ж. б.

Неонтроптар-Кроманьондықтар
50-30 мың ж.б.

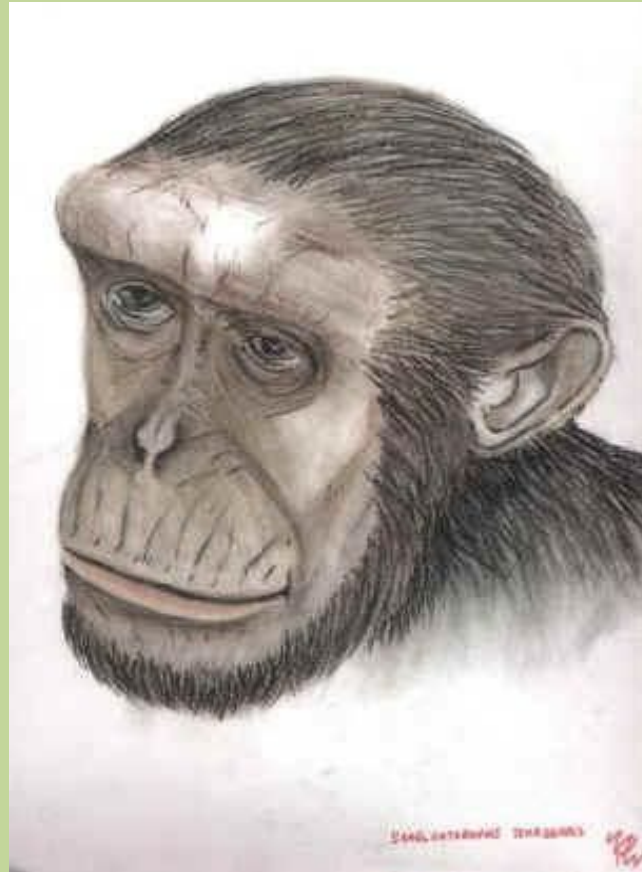

Гомидные характеристики	Австралопитек группы А 5 - 1 млн. л. н.	Питекантроп 1500 - 200 тыс. л. н.	Неандерталец 200 - 30 тыс. л. н.	Неантроп-кроманьонец 40-15 тыс. л. н.
Объем мозга (см ³)	600 - 550	950 - 900	1600 - 1400	1580 - 1476
Прямохождение	освоено	обычно	обычно	обычно
Кисть руки	несовершенна	относительно развита	развита	развита
Анатомические предпосылки речи	нет	речевая зона в мозгу, артику-ляц. аппарат	развитие речевых и артику-ляц. структур	большой подбородочный выступ, грациализация челю-сти
Использование огня	нет	есть	регулярно	регулярно
Образ жизни	бродячий	стадный, полу-бродячий	общинный, оседлый	оседлая родо-вая община
Рост мужчины (см)	120 - 140	150 - 160	160	170
Орудия	костяные, дере-вянные, обби-тая галька	каменные ана-логи топора и ножа	орудия для из-готовления других орудий	разнообразная орудийная дея-тельность
Уровень мышления	высшие приматы	эмпирический опыт, абстрак-ций нет	есть абстрактное мышление	развитые абстракции и ассоциации
Масштабы общения	зоокоммуника-ция между особями	внутри стада	между общинами	между общинами
Коммуникаци-онная деятель-ность	невербальная коммуникация	диалоговая примитивная речь	монологовая простейшая речь	свободное владение речью
Социальная память	нет	обмен опытом путем демон-страций и подражания	примитивный символизм (тотемы, аму-леты, украше-ния)	овеществлен-ная и неове-ществленная память

Сахелонтроп - 6-7 млн. жыл бұрын тіршілік еткен. Сахарының оңтүстік маңынан табылған ежелгі гоминидтердің өкілі. Дьюраб шөлді жерінен 2001 жылы табылған бассүйек. Миының көлемі 350см^3 шамасында. Екі аяғымен қозғалған болуы мүмкін.

2000 жылы Кениядан табылған “Миллениум-Адам” деген атпен белгілі адам қаңқасы қазбалар.

АВСТРАЛОПИТЕК

ТЕР

НОМО ERECTUS – ТІК ЖҮРЕТІН АДАМ

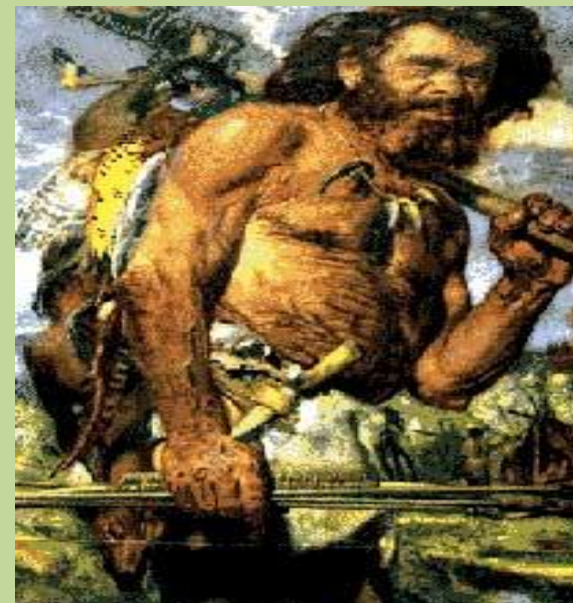

НОМО НАВІЛІС – ЕПТІ АДАМ

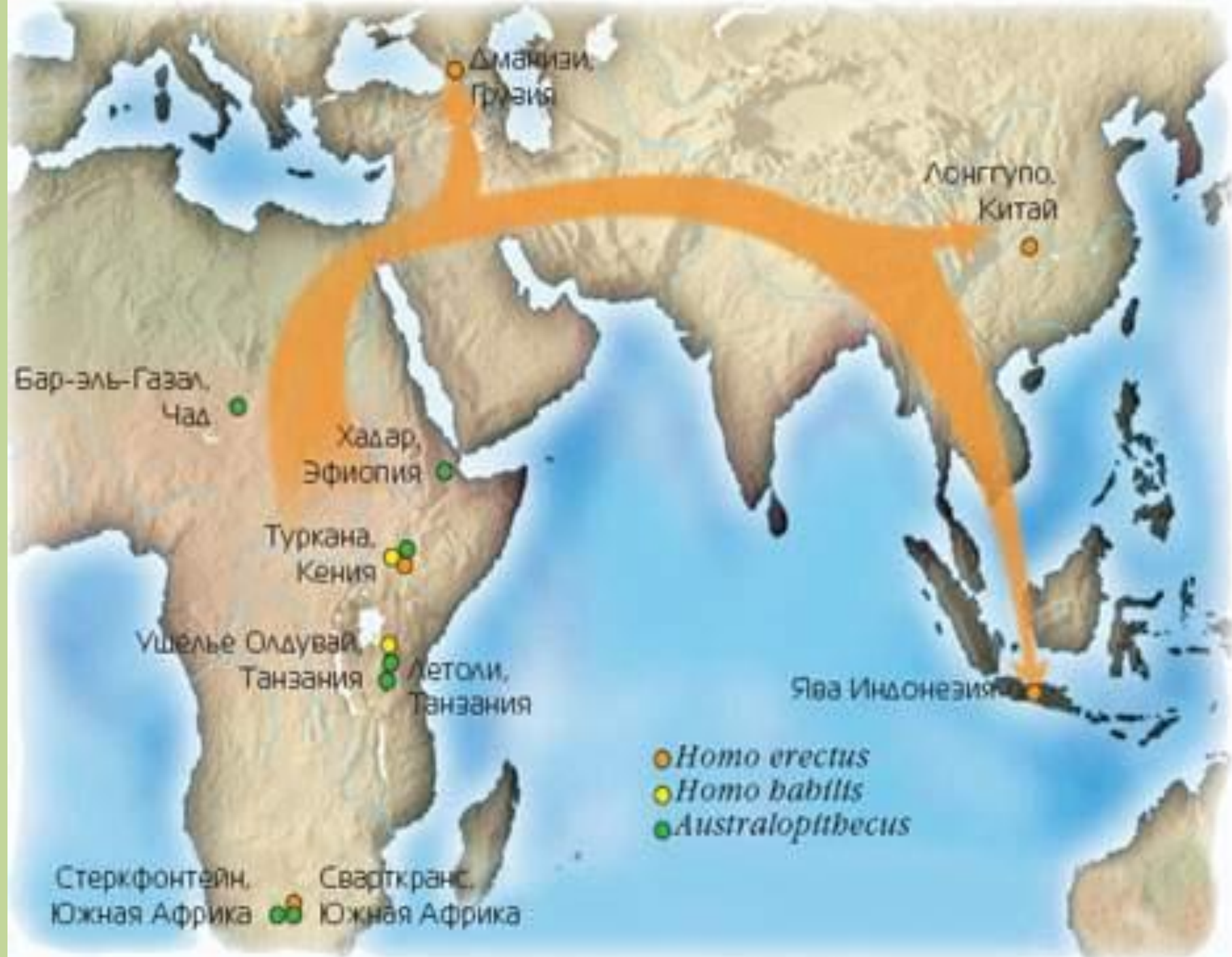

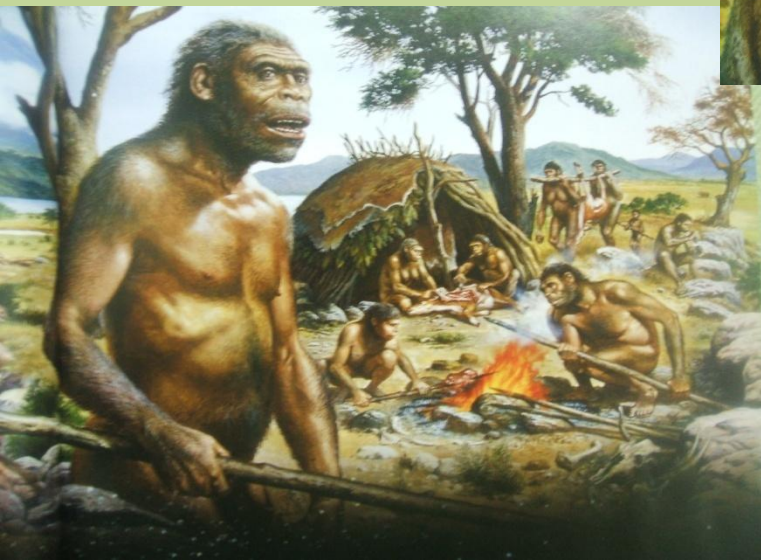
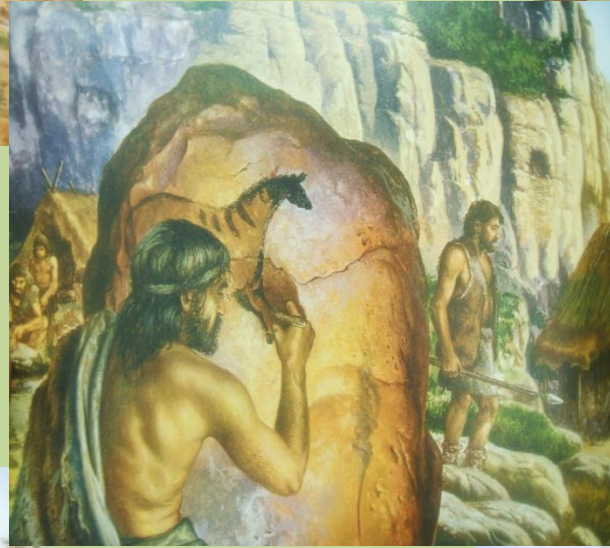
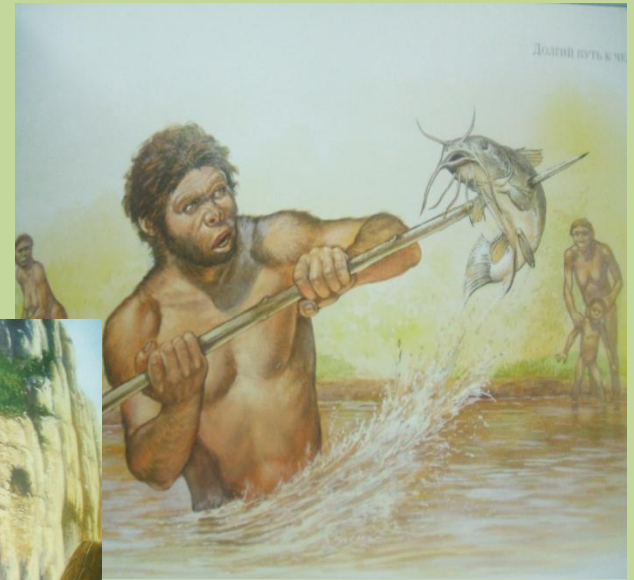
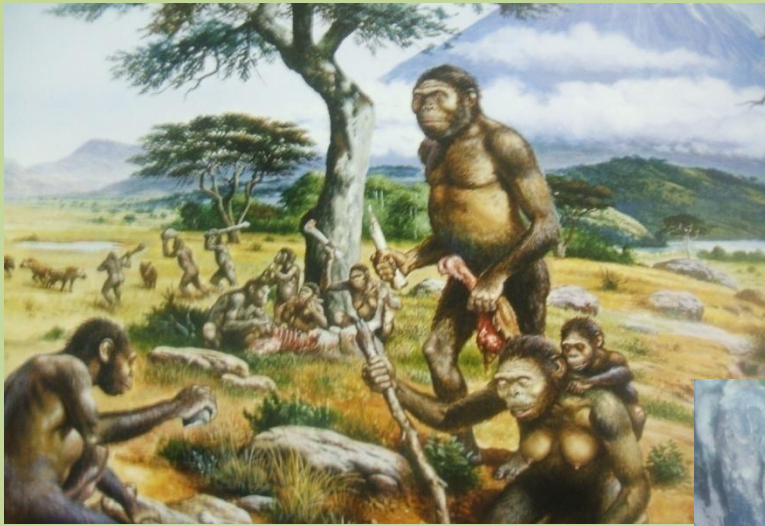
НЕАНДЕРТАЛЬДЫҚТАР

КРОМАНЬОНДЫҚТАР

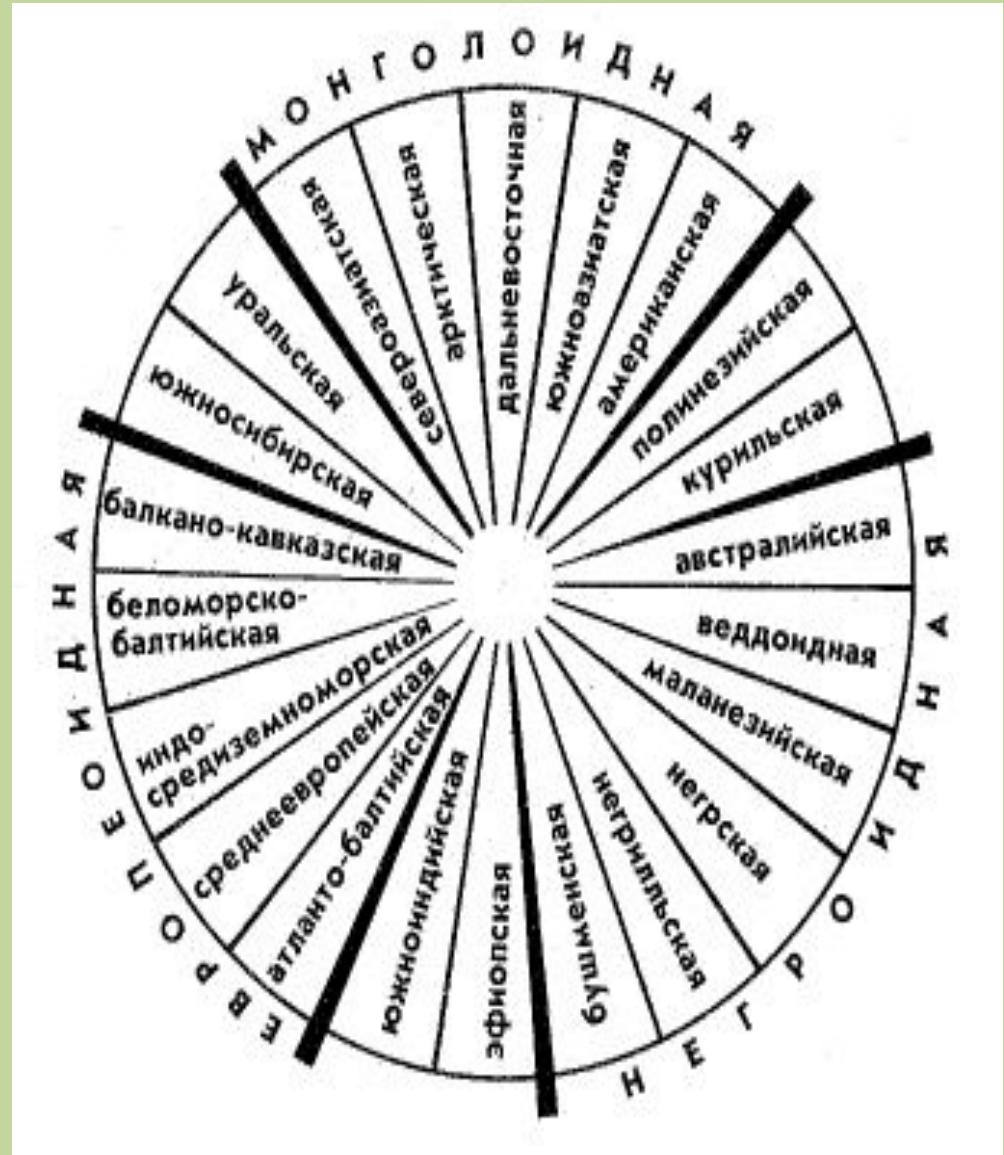

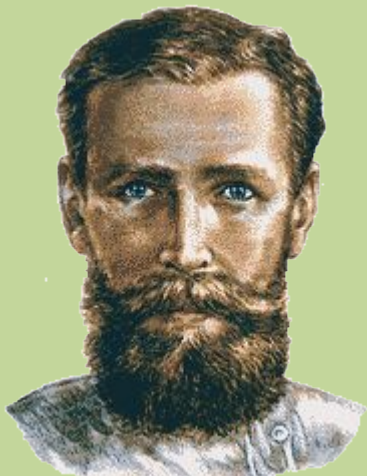

Нәсілтану. Адам нәсілдері.

- Адамдардың барлығы бір түрге жатады
- Түрі – “санала адам”
- Анатомиялық-физиологиялық жағынан бірдей жеке адамның дамуы биологиялық заңдылық бойынша жүреді
- Табиғи орта жағдайларына байланысты морфологиялық айырмашылықтар қалыптасқан
- Бұл белгілер тұқымқуалайтын өзгергіштік арқылы ұрпақтан-ұрпаққа беріледі
- Түрішілік тұқымқуалайтын өзгергіштік – нәсілдер (Ф.Бернье 1684ж.)

Нәсілтану. Адам нәсілдері.

Еуропидтық

Монголоидтік

Негроидтік

Адамның тарихи дамуы Африка жерінен басталатыны белгілі. Ежелгі адамдар көшпелі түрде өмір сүрген. Жер бетіндегі барлық нәсілдердің генетикалық бірлігі дәлелденген, яғни шығу тегі бір. Бірақ қоныстанулары біртіндеп жүрген, Еуропаның 40 мың, Азияның 60 мың, ал Америка 12 мың жыл бұрын қоныстанған.

Адам эволюциясының қозғаушы күштері

Биологиялық

Тіршілік үшін күрес

Тұқым қуалайтын өзгергіштік

Табиғи сұрыпталу

Еңбек әрекеті

Ақыл-ой, сана

Сөз

Қоғамдық сипат

Әлеуметтік

